

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 14.03.2023 i Oslo tingrett,

Saksnr.: 22-096772TVI-TOSL/07

Dommer: Tingrettsdommer Aina Mee Ertzeid

Saken gjelder: Fastsetting av kredittid for leveranser av rå melk

---

Tine Sa

Advokat Andreas Stang Lund

mot

Synnøve Finden AS

Advokat Christian Henrik Prahls Reusch

DOM

Saken gjelder fastsetting av kredittid for leveranser av rå melk fra Tine Råvare til Synnøve Finden AS.

1 Framstilling av saken

1.1 Om partene

Tine SA er et samvirkeforetak der medlemmene er melkeprodusenter.

Tine Råvare er en enhet i Tine SA, opprettet gjennom avtale mellom staten og Tine i 2003 med virkning fra 1. januar 2004. Gjennom avtalen ble det opprettet et administrativt og regnskapsmessig skille mellom råvarehåndtering og øvrig virksomhet i Tine SA (den gangen BA).

Tine Råvare kjøper rå melk (ubehandlet melk) fra melkeprodusentene og selger melken til foredling. Tine Råvare selger rå melk til Tine Industri, Synnøve Finden AS, Normilk, Q-Meieriene, Rørosmeieret og Valdresmeieret.

Tine Industri fremstiller flytende produkter, modnet ost, fersk ost, melkepulver, yoghurt, smør, fløte og mysost.

Synnøve Finden AS driver to meierier og fremstiller modnet ost. All melk som brukes til produksjonen, kjøpes fra Tine Råvare. Synnøve Finden AS er eid av Scandza AS.

Av de øvrige meieriene er det kun Valdresmeieriet som også produserer fast ost.

1.2 Markedsregulering av omsetning av rå melk

Omsetning av rå melk er markedsregulert. Tine SA er markedsregulator for melk. Rollen utføres av Tine Råvare.

I forskrift 22.oktober 2008 nr. 1136 om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer (omtalt som markedsreguleringsforskriften) § 3-1 er markedsregulators rolle definert slik:

«Markedsregulator innen produksjonene melk og korn har ansvar for å søke å ta ut avtalt målpris i samsvar med forutsetningene om at målpris skal kunne oppnås ved markedsbalanse.

Markedsregulator innen produksjonene egg og kjøtt av storfe, sau/lam og svin har ansvaret for å sikre et balansert marked i samsvar med gjeldende landbrukspolitikk.

Markedsregulator er forpliktet til å etterleve de vilkår som Omsetningsrådet setter vedrørende forsynings-, mottaks- og informasjonsplikt.

Markedsregulator har ansvaret for effektivt og konkurransenøytralt å gjennomføre markedsregulering slik at kostnadene blir lavest mulige.

På basis av løpende markedsprognoser skal markedsregulator vurdere avsetningsmuligheter innenlands, og ved behov iverksette nødvendige avsetningstiltak i samsvar med denne forskrift med tilhørende regelverk.

Markedsregulator plikter å gjennomføre markedsreguleringen slik at en oppnår mest mulig like konkurransevilkår innenfor omsetning av de jordbruksvarer som er omfattet av denne forskrift.»

Tine Råvare har mottaksplikt for rå melk fra alle ku- og geitemelksprodusenter og har forsyningsplikt for norskprodusert rå melk til meieriselskaper som deltar i prisutjevningsordningen for melk.

Målprisen for rå melk fastsettes gjennom jordbruksoppgjøret.

Forskrift 29. juni 2007 nr. 832 om prisutjevningsordningen for melk utjevner mellom ulike anvendelser av melk ved at produsenter av enkelte typer produkter betaler en avgift, mens produsenter av andre typer produkter, mottar et tilskudd. Dette kompenserer blant annet for at ost har lengre produksjonstid enn drikkemelk og andre flytende produkter.

1.3 Kredittid

Fra 1. januar 2004 til 22. oktober 2008 var kredittid regulert i forskrift 5. desember 2003 nr. 1602 om markedsregulators forsyningsplikt innenfor melkesektoren (omtalt som forsyningspliktforskriften). Forskriften § 11 første ledd lød slik:

«Fakturering med 10 dagers kredittid skjer fortløpende fra markedsregulator etter hver leveranse, og oppgjør skjer direkte mellom markedsregulator og det enkelte meieriselskap, ut fra levert volum.»

Den 22.oktober 2008 vedtok Omsetningsrådet ny forskrift (markedsreguleringsforskriften) og retningslinjer. Det nye regelverket trådte i kraft straks. Markedsreguleringsforskriften opphevet forsyningspliktforskriften. Den nye forskriften inneholdt ikke bestemmelser om kredittid. I stedet var bestemmelser om kredittid tatt inn i retningslinjene. Paragraf 8 første ledd i retningslinjene var identisk med den tidligere bestemmelsen i forsyningspliktforskriften § 11.

Retningslinjene ble endret av Omsetningsrådet i møte 1. desember 2009 med virkning fra 1. januar 2010. Bestemmelsen om kredittid ble tatt ut av retningslinjene. I forslaget fra Statens landbruksforvaltning er det vist til at Tine under høringen av utkast til nye retningslinjer foreslo at bestemmelser om fakturering og renter på mellomværende ble flyttet til forskriften idet dette er forhold som er nært knyttet til mottaks- og forsyningsplikten. Statens landbruksforvaltning uttalte at bestemmelsene er noe forskjellige i ulike sektorer og at det var grunnen til at spesialbestemmelsene sto i

retningslinjene, men at det var gode grunner til å ha ensartede bestemmelser for alle sektorer så langt det passet, og at det ville bli tilstrebet i forbindelse med gjennomgangen av forskriften. Bestemmelser om kredittid ble imidlertid ikke tatt inn i forskriften.

Etter 1. januar 2010 har kredittid ikke vært regulert i forskrift eller rundskriv. Det grunnleggende spørsmålet i saken er om Tine ensidig kan fastsette kredittiden i kraft av sin rolle som markedsregulator, eventuelt som selger av melken. Det er også spørsmål om kredittid er regulert i avtale mellom Tine og Synnøve Finden, og eventuelt om og hvordan en slik avtale kan endres.

Det er på det rene at det har vært inngått avtaler om kredittid mellom Tine Råvare og Synnøve Finden AS i 2006 og 2008. Partene er uenige om hvordan man skal forstå e-postkorrespondanse i 2011. De er uenige om det i 2011 ble inngått en ny avtale, eventuelt om man var enige om å forlenge avtalen fra 2008, eller om de kun ble etablert en midlertidig løsning som senere må anses bortfalt.

Frem til 2021 var forfallstid angitt til 25 dager på fakturaene fra Tine Råvare til Synnøve Finden AS. Synnøve Finden AS har forholdt seg til en kredittid på 25 dager og har akseptert å betale forsinkelsesrente dersom betaling har skjedd etter 25 dager.

Den 4. september 2019 sendte Synnøve Finden AS et brev til Tine SA der det ble vist til at forfallstiden er 25 dager, og det ble anmodet om 45 dagers betalingsfrist. Det ble blant annet begrunnet med at kundene til Synnøve Finden AS har 30-60 dagers betalingsfrist. Det ble anført at markedspraksis i bransjen ligger mellom 30 og 60 dager. Det var videre vist til at melkekjøpet benyttes til produksjon av ost.

Tine SA svarte i brev 30. september 2019 at forfallstiden burde reduseres, ikke økes. Det ble vist til at Tine og de andre aktørene har 13 dagers forfallstid.

I brev 30. september 2020 varslet Tine Råvare om at de fra 1. januar 2021 ville ha 13 dagers kredittid til alle kundene av Tine Råvare. Synnøve Finden AS motsatte seg dette i brev av 28. januar 2021 og ga uttrykk for at de ville forholde seg til gjeldende kredittid på 25 dager. Det var noe ytterligere korrespondanse mellom partene gjennom 2021.

Fra januar 2021 har Tine Råvare fakturert Synnøve Finden AS med 13 dagers betalingsfrist. Synnøve Finden har i snitt betalt etter 26 dager.

1.4 Sakens gang for domstolen

Tine SA tok ved stevning 30. juni 2022 ut søksmål ved Oslo tingrett mot Synnøve Finden AS med krav om at Synnøve Finden AS er forpliktet til å betale for leveranser av rå melk innen det antallet dager som til enhver tid fastsettes av Tine SA ved Tine Råvare, for tiden 13 dager, og at Synnøve Finden AS dømmes til å betale forsinkelsesrenter til Tine SA med 3 670 124,71 kroner og at Tine SA tilkjennes sakens omkostninger.

Synnøve Finden AS innga tilsvar 29. august 2022 med påstand om at kredittiden for leveranser av rå melk fra Tine SA v/Tine Råvare til Synnøve Finden AS er på 25 dager, at Synnøve Finden AS frifinnes for kravet om å betale forsinkelsesrenter og at Synnøve Finden AS tilkjennes saksomkostninger.

Hovedforhandling ble avholdt i Oslo tingrett 23.–25.januar 2023 med forklaringer fra partsrepresentanter for Tine Råvare og Synnøve Finden AS, tre vitner og to sakkyndige vitner. Det ble ført slike dokumentbevis som fremgår av dokumentsamlingen.

2 Saksøkerens påstandsgrunnlag

Fastsetting av kredittiden ligger innenfor Tine Råvares oppgaver som markedsregulator. Tine Råvare kan også fastsette kredittiden som selger.

Tine Råvare må ha en viss grad av skjønnsfrihet til å fastsette kredittiden. En kredittid på 13 dager er ikke urimelig. Den er tre dager lenger enn den som var fastsatt i forskriften og i rundskrivet. Praktiske forhold er ikke til hinder for en kredittid på 13 dager.

Likhetshensyn er sentralt. Tine Råvare skal gi tilgang til råvarer på like vilkår, jf. markedsreguleringsforskriften § 4. Markedsreguleringen skal gjennomføres slik at en oppnår mest mulig like konkurransevilkår, jf. markedsreguleringsforskriften § 3-1 sjette ledd. Kredittiden er en del av vilkårene.

Samtlige aktører har innrettet seg etter en kredittid på 13 dager, bortsett fra Synnøve Finden AS. Det er ingen god eller rimelig grunn til at Synnøve Finden AS i motsetning til alle andre kjøpere skal ha en kredittid på 25 dager.

Avtalen mellom Tine Råvare og Synnøve Finden AS av 2008 om kredittid på 25 dager ble bragt til opphør i 2011. Det ble ikke inngått ny avtale i 2011. Tine Råvare aksepterte en kredittid på 25 dager i påvente av avklaring fra Statens landbruksforvaltning. Dette må anses bortfalt når det viste seg at Statens landbruksforvaltning ikke ville avklare spørsmålet om kredittid.

En eventuell ny avtale i 2011 var uansett oppsigelig. Brevet fra Tine Råvare av 30. september 2020 må anses som en oppsigelse av eventuell tidligere avtale.

Det er ingen holdepunkter for at melkeanvendelsen skal ha betydning for kredittiden. Forskjeller i melkeanvendelsen kompenseres gjennom andre ordninger.

En bransjepraksis om lengre kredittid er ikke dokumentert. Den er heller ikke bindende for Tine Råvares fastsetting av kredittid.

Etter markedsreguleringsforskriften § 3-1 fjerde ledd har markedsregulator ansvaret for effektivt og konkurransenøytralt å gjennomføre markedsregulering slik at kostnadene blir lavest mulige. Effektivitets- og kostnadshensyn taler for at det bør unngås for lang kredittid. Lang kredittid er en kapitalkostnad og gir risiko for tap på fordringer.

Tiden fra Tine Råvare får levert melk fra produsentene til betaling av melkeprodusentene er uten av betydning for hvilken kredittid som skal fastsette overfor kjøperne av rå melk.

Tine Råvare har krav på forsinkelsesrente. Forfallsdatoen er fastsatt i forveien gjennom brevet av 30. september 2020. Forfallsdato på 13 dager er gjentatt i fakturaene fra Tine Råvare til Synnøve Finden AS.

3 Saksøkerens påstand

1. Synnøve Finden AS er forpliktet til å betale for leveranser av rå melk innen det antallet dager som til enhver tid fastsettes av Tine SA v/Tine Råvare, for tiden 13 dager.
2. Synnøve Finden AS dømmes til å betale forsinkelsesrente til Tine SA beregnet pr. 5. januar 2023 med kr 5 083 340,80.
3. Tine SA tilkjennes saksomkostninger.

4 Saksøktes påstandsgrunnlag

Tine SA har som formål å ivareta medlemmenes økonomiske interesser og å sørge for best mulig overskudd for medlemmene. Kortere kredittid for Synnøve Finden AS har samme virkning som økt melkepris. Dersom Tine Råvare står fritt til å fastsette kredittiden, kan Tine påvirke prisen for råvare gjennom kredittiden. Betalingen for melk fra Tine Industri til Tine Råvare innebærer ingen reell kostnad for Tine. Kortere kredittid vil svekke konkurransevnen til Synnøve Finden AS og tilsvarende styrke konkurransevnen til Tine SA. Synnøve Finden AS er den eneste reelle konkurrenten til Tine SA i markedet for modnet ost.

Når kredittid ikke er regulert i forskrift eller annen regulering, må partene bli enige om hva kredittiden skal være.

Partene avtalte en kredittid på 25 dager i 2008. Denne avtalen gjelder fortsatt.

Korrespondansen i 2011 endret ikke innholdet i avtalen. Begge parter har forholdt seg til 25 dagers kredittid i en lang periode etterpå. Kredittid på 25 dager er ikke urimelig og stemmer med bransjepraksis for øvrig.

Tine Råvare kan ikke ensidig endre kredittiden til skade for Synnøve Finden AS.

Tine Råvare kan ikke ensidig terminere avtalen om kredittid. Kredittid er en integrert del av forretningsrelasjonen mellom Tine Råvare og Synnøve Finden AS. Oppsigelse vil normalt innebære at man frir seg fra sin forpliktelse. Partene har en evigvarende relasjon som følge av Tine Råvares leveringsplikt. Synnøve Finden AS er helt avhengig av forsyning fra Tine Råvare.

Det er uten betydning for avtalen mellom Tine Råvare og Synnøve Finden AS om andre aktører aksepterer 13 dager.

Markedsreguleringsforskriften er ikke til hinder for en avtale om kredittid på 25 dager.

Hvis Tine Råvare ønsker lik kredittid for alle, kan Tine Råvare innvilge de øvrige aktørene en kredittid på 25 dager.

Tine Råvare har ikke krav på forsinkelsesrente. Hvis det ikke foreligger noen avtale om kredittid, er heller ikke forfallsdag fastsatt i forveien. Forsinkelsesrente kan først kreves etter 30 dager, jf. påkravsregelen i forsinkelsesrenteloven § 2.

5 Saksøktes påstand

1. Kredittiden for leveranser av rå melk fra Tine SA v/Tine Råvare til Synnøve Finden AS er på 25 dager.
2. Synnøve Finden AS frifinnes for kravet om å betale forsinkelsesrenter.
3. Synnøve Finden AS tilkjennes saksomkostninger.

6 Rettens vurdering

6.1 Kan Tine Råvare ensidig fastsette kredittiden for leveranser av rå melk?

6.1.1 Inngår det i rollen som markedsregulator å fastsette kredittid ved ensidig bestemmelse?

Forsyningsplikten innebærer at Tine Råvare plikter å gi uavhengige aktører tilgang til råvarer på like vilkår. Tine Råvare har anført at «like vilkår» også innebærer lik kredittid, og at det derfor er opp til Tine Råvare å fastsette kredittiden.

Etter rettens syn rekker ikke betydningen av «like vilkår» lenger enn at betingelsene bør være like. Bestemmelsen sier ikke noe om hvordan vilkårene skal fastsettes. Dette kan heller ikke utledes av markedsreguleringsforskriften § 3-1 fjerde ledd om at markedsregulator har ansvaret for effektivt og konkurransenøytralt å gjennomføre markedsregulering slik at kostnadene blir lavest mulige.

Etter rettens syn er det ikke holdepunkter for at markedsreguleringsforskriften er ment å uttrykke at rollen som markedsregulator innebærer at Tine Råvare ensidig skal fastsette kredittiden for leveranser av rå melk.

Kredittiden var tidligere regulert i forskrift og retningslinjer. Det er ikke holdepunkter for at unnlatelsen av å videreføre reguleringen, var begrunnet i at fastsetting av kredittid skulle skje gjennom ensidig bestemmelse fra markedsregulator.

Tine Råvares rolle som markedsregulator og plikten til å gi tilgang til råvarer på like vilkår, har heller ikke vært til hinder for at det har vært praktisert ulik kredittid overfor forskjellige aktører, også i perioden hvor kredittid var regulert i forskrift/retningslinjer.

I et brev av 4. oktober 2005 fra Konkurransetilsynet til Statens Landbruksforvaltning er det uttalt at tilsynet har fått opplyst fra Statens Landbruksforvaltning at det fremgår av forarbeidene til forsyningspliktforskriften § 11 at bestemmelsen om kredittid på 10 dager er ment som en minstefrist hvor Tine kan avtale lengre kredittid til gunst for aktørene.

Markedsreguleringsforskriften § 4 annet ledd sier at markedsregulator skal inngå skriftlige avtaler med uavhengige aktører som benytter seg av forsyningsplikten, og at avtalen skal beskrive hvilke salgsbetingelser som knytter seg til leveransen. Dette viser etter rettens syn at oppgaver som markedsregulator kan utføres gjennom avtaler med aktørene. Tine Råvare har inngått avtaler med andre kjøpere av råmelk. Det er opplyst at det har vært diskusjoner mellom Tine og Synnøve Finden AS om en slik avtale, men at man ikke har kommet til enighet. Etter det opplyste er imidlertid kredittiden heller ikke selvstendig regulert i avtalene med de andre kjøperne av råmelk.

Det er ikke opplyst hvordan kredittid fastsettes eller praktiseres i andre sektorer underlagt markedsregulering i dag.

Retten er etter dette kommet til at rollen som markedsregulator ikke i seg selv regulerer Tines adgang til ensidig å fastsette kredittid for leveranser av rå melk.

6.1.2 Kan Tine Råvare fastsette kredittiden i sin egenskap av selger av rå melk?

Kredittiden er en del av betingelsene ved salg. Når kredittiden ikke er regulert i forskrift eller annet regelverk, er det alminnelige obligasjonsrettslige utgangspunktet at det er selger som bestemmer når det skal betales for ytelsen. At Tine Råvare har forsyningsplikt, endrer ikke dette. Retten er derfor kommet til at Tine Råvare kan fastsette kredittiden i egenskap av selger.

Dette er ikke til hinder for at partene kan ha avtalt en bestemt kredittid. I så fall må avtalen respekteres.

6.2 Foreligger det en avtale om kredittid på 25 dager mellom Tine Råvare og Synnøve Finden?

Det er på det rene at kredittiden har vært avtaleregulert mellom Tine Råvare og Synnøve Finden AS. Spørsmålet er om det fortsatt gjelder en slik avtale.

Lars Tretteteig, tidligere CFO i Synnøve Finden AS, forklarte i retten at kredittiden forut for 2006 var 20 dager. Kredittiden var satt til 20 dager mot en bankgaranti på 5 millioner kroner.

I februar 2006 ble det inngått en avtale om kredittid mellom Synnøve Finden AS og Tine. I avtalen er det vist til at kredittiden er regulert i forskrift, og at kredittiden er 10 dager, men at Tine aksepterer en utvidelse til 30 dagers kredittid frem til 1. juni 2006, deretter 20 dager. Forutsetningene for avtalen var en bankgaranti i favør av Tine på 25 millioner kroner. I tillegg var det tatt inn en bestemmelse om at mellomværendet til enhver tid ikke skulle overstige 30 dager, og at enhver overskridelse av denne kredittiden ville anses som mislighold av avtalen med den følge at betalingsbetingelsene ville endres til de forskriftsfestede 10 dager uten ytterligere varsel. Bakgrunnen for avtalen var likviditetssituasjonen i Synnøve Finden AS.

Det er uklart om kredittiden og bankgarantien ble noe justert senere. I en e-post 14. januar 2008 vises det til avtale inngått i møte samme dag. Avtalen gikk ut på at Synnøve Finden AS skulle «oppretholde» kredittiden på 25 dager mot en bankgaranti på 10 millioner kroner. Det var også avtalt at dersom Synnøve Finden ikke overholdt kredittiden på 25

dager, ville kredittiden umiddelbart endres til 10 dager i tråd med forskriften, og samtlige fakturaer ville anses som forfalt.

I 2011 tok Tine opp spørsmålet om kredittid på nytt. I en e-post i mars 2011 fra Jørn Spakrud, daværende CFO i Tine SA vises det til at alle aktører betaler for melken innen 13 dager, bortsett fra Synnøve Finden AS som har en kredittid på 30 dager. Tine ønsker å endre betingelsene til Synnøve Finden AS slik at kredittiden blir lik for alle aktørene.

Synnøve Finden AS ønsket å opprettholde ordningen med 25 dagers kredittid mot en bankgaranti på 10 millioner. I en e-post fra Tretteteig til Spakrud 23. mai 2011 vises det til samtale vedrørende saken og at de ikke har kommet til noen konklusjon. E-posten avsluttes slik:

«Vi bør diskutere saken grundig igjennom, og jeg forutsetter at dagens betingelser står uendret til vi har kommet til en omforent konklusjon.»

I e-posten vises det også til at Synnøve Finden AS selger fløte til Tine for ca. 70 millioner kroner per år, og at Synnøve Finden AS gir Tine en kredittid på 30 dager.

I ny e-post til Spakrud 31. mai 2011 skriver Tretteteig:

«Fikk ikke svar fra deg på mail sendt 23. mai. Flott om du kan bekrefte at ingen endringer på nåværende avtale trer i kraft før vi har en gjennomdiskutert og omforent løsning/forståelse.»

I e-post 31. mai 2011 svarer Spakrud:

«Vi ser på både betingelsene ved salg av melk og fløte, vi ønsker å harmonisere disse.
Vi har tatt en uformell kontakt med SFL i et forsøk på få en avklaring.
Kommer tilbake, vi endrer ikke noe før vi har avklart både med SLF og dere.»

I e-post 16. juni 2011 fra Tretteteig til Spakrud skriver han blant annet:

«Jeg viser til nedenstående der du informerer om at dere ønsker å harmonisere betingelsene ved salg av melk og fløte, og har tatt kontakt med SLF om saken. Vi er enige i harmonisering, men ble noe forundret over kontakten med SLF, da vi har oppfattet at kredittbetingelser mellom Synnøve Finden og Tine er et forretningsmessig anliggende som vi har hatt konstruktiv dialog om. Ved henvendelse til SLF har vi fått opplyst at de etter anmodning fra Tine nå vurderer om de skal foreslå en paragraf om minste kredittid på 10 dager i forsyningspliktbestemmelsene. Vi konstaterer at dere med dette har tatt saken ut av drøftinger med oss, med sikte på å oppnå en ytterligere forverring av Synnøve Findens betalingsbetingelser enn det du opprinnelig ensidig meddelte oss i e-post av 31. mars. Dette innebærer så langt vi kan forstå at Tine ikke har til hensikt å stå ved den avtale som ble inngått i januar 2008.»

Han skriver videre at Synnøve Finden AS med virkning fra 1. juli 2011 vil gjennomføre følgende begrunnede endringer:

- «1. Vår bankforbindelse vil bli instruert om å terminere gjeldende bankgaranti. Garantien representerer en vesentlig avsetning av likvid kapital, og har således en konkurransebegrensende effekt ved at Tine på denne måten øker Synnøve Findens kostnader gjennom å påføre oss ineffektiv kapitalbinding. Etersom Synnøve Finden siden avtaleinngåelse i 2008 har hatt rettidig betaling av alle melkeoppgjør og har etablert god finansiell soliditet, er for øvrig den tapsrisiko for Tine (knyttet til mulig mislighold av mellomværende) som bankgarantien i sin tid skulle avbøte, ikke lenger tilstede.
2. Fakturaer på melkekjøp vil bli lagt til forfall i vårt betalingssystem pr. 30 dager fra fakturadato, dvs. med samme kredittid som vi yter på salg av fløte til Tine.»

E-posten avsluttes slik:

«Vi håper dette er akseptabelt for Tine, og ikke medfører problemer for våre ellers gode forretningsmessige forbindelser. Dersom noe er uklart eller ønskes drøftet nærmere, tar vi gjerne et møte med dere før iverksetting. I så fall er det bare å ta kontakt for nærmere avtale.»

Spakrud svarte i e-post 21. juni 2011

«Som du vet er ikke vårt salg av melk til dere et vanlig forretningsmessig anliggende da TINE foretar dette salget i rollen som markedsregulator. Rollen som markedsregulator utøves basert på de føringer som gis fra LF og andre.

I påvente av avklaring fra SLF foreslår vi at dagens kredittid på 25 dager opprettholdes, men at dere endrer kredittiden på salg av fløte til markedsregulator til 25 dager slik at disse blir harmonisert.

Videre kan vi akseptere at dagens ordning med bankgaranti avsluttes.

Når endelig avklaring fra SLF foreligger vil vi legge den kredittiden som SLF bestemmer til grunn i fremtidig fakturering av melk, samt påse at tilsvarende kredittid blir benyttet ved andre transaksjoner mellom markedsregulator og de ulike aktørene.

Vi kommer tilbake når vi har noe nytt fra SLF.»

Tretteteig svarte i e-post 21. juni:

«Det er bra vi er enige om at bankgarantien avsluttes, og dette vil bli effektivt omgående. Vi er fortsatt av den oppfatning at under 30 dager kreditt er urimelig, og vi er uenige i at dette er et regulatorisk spørsmål som skal 'avgjøres' av SLF, jfr. at spørsmålet heller ikke er underlagt regulering i dag. I tilfelle SLF likevel mot formodning nå skulle foreslå å fastsette kredittid som ufravikelig regel under

forsyningsplikten, vil vi utsette endringen til dette spørsmålet er avklart. Vi ser imidlertid ikke behov for at denne utsettelsen skal medføre endring av vår egen praksis med 30 dager på vårt fløtesalg.»

Slik retten forstår e-postkorrespondansen i 2011, mener begge parter seg ubundet av tidligere betingelser i avtalen fra 2008. E-posten fra Tretteteig 16. juni 2011 viser tydelig at Synnøve Finden AS oppfatter at Tine mener at avtalen fra 2008 ikke lenger skal være gjeldende og at Synnøve Finden AS også selv vil avslutte bankgarantien som var en del av avtalen, og varsler at de vil praktisere en kredittid på 30 dager.

Både Tretteteig og Spakrud har forklart seg i retten, men har ikke kunnet utdype innholdet i kommunikasjonen i 2011 utover det som fremkommer av e-postene.

Det er enighet om at den tidligere bankgarantien ble avsluttet.

Retten er på bakgrunn av den fremlagte e-postkorrespondansen kommet til at avtalen av 2008 ikke lenger var gjeldende fra 2011, men at Tine «inntil videre» godtok å la kredittiden være 25 dager i påvente av avklaring fra Statens Landbruksforvaltning. Synnøve Finden ønsket på sin side at kredittiden skulle være 30 dager, men utsatte en slik endring til det var avklart om SLF ville fastsette kredittiden som en ufravikelig regel under forsyningsplikten.

Etter rettens syn fremgår det av korrespondansen at videreføringen av 25 dagers kredittid «inntil videre» var ment å være en midlertidig løsning fra Tines side. E-postkorrespondansen kunne etter rettens syn ikke gi Synnøve Finden AS forventninger om at dette skulle være en varig løsning. Utfallet av kontakten med Statens Landbruksforvaltningen kunne enten være at SLF uttalte seg om en bestemt kredittid, som Tine da ville legge til grunn, eller at SLF ikke uttalte seg om noen bestemt kredittid, og da ville forutsetningen for den midlertidige avtalen bortfalle.

Partene er enige om at det ikke kom noen uttalelse eller avklaring fra Statens Landbruksforvaltning som svar på Tines forespørsel. Etter en tid må det ha vært klart for begge parter at det ikke ville komme noen avklaring fra Statens Landbruksforvaltning. Den midlertidige avtalen gjaldt i påvente av avklaring. Når det ikke kom noen avklaring, var forutsetningen for avtalen bortfalt. Situasjonen var da den samme som den hadde vært i 2011, det vil si at partene ikke var enige om hvilken kredittid som skulle gjelde, samtidig som avtalen fra 2008 var avviklet. At Tine SA fra 2011 frem til 2021 fakturerte med 25 dagers betalingsfrist, kan etter rettens syn ikke i seg selv gi grunnlag for en avtaleforpliktelse.

Etter rettens syn foreligger det ikke per i dag noen avtale om kredittid mellom partene. Det gjorde det heller ikke da Tine SA sendte brevet av 30. september 2020 med varsel om at kredittiden fra 1. januar 2021 ville være 13 dager for alle kunder av Tine Råvare.

Retten bemerker at en eventuell avtale fra 2011 uansett måtte kunne avsluttes. Hovedregelen er at løpende kontraktsforhold kan sies opp. Det er ikke noe i den fremlagte korrespondansen som tilsier at avtalen fra 2011 ikke kunne sies opp, tvert imot fremgår det klart at den er ment å gjelde midlertidig. Retten viser også til at begge parter synes å ha ment at de kunne fri seg fra betingelsene i avtalen fra 2008. Adgangen til å si opp den midlertidige avtalen fra 2011 kunne ikke være snevrere enn for avtalen inngått i 2008. Synnøve Finden AS har anført at det ikke er tale om en oppsigelse i tradisjonell forstand ettersom Tine er forpliktet til å levere melk til Synnøve Finden AS gjennom markedsreguleringen, og at en oppsigelse normalt innebærer at man avslutter egen forpliktelse. Til dette bemerker retten at kredittiden var det eneste elementet i avtalen mellom partene. På samme måte som markedsreguleringen ikke er til hinder for at Tine kan inngå en avtale om kredittid, kan forpliktelsen til å levere rå melk ikke være til hinder for å si opp en avtale som gjelder kredittid.

6.3 Kunne Tine Råvare endre kredittiden med virkning fra 1. januar 2021?

I en situasjon der kredittid ikke er regulert i forskrift eller retningslinjer og heller ikke i avtale mellom partene, mener retten man må falle tilbake på utgangspunktet om at det er selger som fastsetter når det skal betales for varen. Tine Råvare kunne dermed endre kredittiden med virkning fra 1. januar 2021.

6.4 Synnøve Finden AS' anførsler om konkurransemessige hensyn

Synnøve Finden AS har fremhevet at konkurransemessige hensyn taler mot at Tine ensidig kan fastsette kredittiden. Det er vist til at Tine selv er en aktør i foredlingsleddet gjennom Tine Industri, og at Tine kan oppnå konkurransemessige fordeler ved å fastsette en kort kredittid. Det er videre vist til at Tine Råvare betaler melkeprodusentene 30 dager etter mottak av melken, og at dette gir Tine Råvare en betydelig rentefordel. Det er stilt spørsmål ved om dette er i samsvar med forutsetningene for avtalen mellom staten og Tine om opprettelsen av Tine Råvare.

Etter rettens syn er dette forhold som eventuelt kan tale for at kredittid bør reguleres i forskrift eller retningslinjer. De kan imidlertid ikke begrense selgers adgang til å fastsette kredittid i fravær av slik regulering.

Synnøve Finden AS har også anført at en kredittid på 13 dager er urimelig, sett hen til hva som ellers er vanlig praksis i bransjen. Etter rettens syn er det ikke tilstrekkelig klarlagt hva som er det relevante sammenligningsgrunnlaget.

6.5 Krav om forsinkelsesrenter

Forsinkelsesrenteloven § 2 første ledd lyder slik:

«Fordringshaveren kan kreve rente etter denne lov (forsinkelsesrente) når kravet ikke innfris ved forfall. Renten løper fra forfallsdag når denne er fastsatt i forveien, og ellers fra 30 dager etter at fordringshaveren har sendt skyldneren skriftlig påkrav med oppfordring om å betale. Påkrav kan sendes ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom skyldneren uttrykkelig har godtatt dette.»

Bestemmelsen inneholder to regler for når forsinkelsesrenter begynner å løpe. Etter første alternativ, forfallsregelen, løper renten fra forfallsdag dersom denne er fastsatt i forveien. Etter annet alternativ, påkravsregelen, løper renten fra 30 dager etter at fordringshaveren har sendt skyldneren skriftlig påkrav med oppfordring om å betale.

Synnøve Finden AS har anført at under forutsetning av at det ikke foreligger en avtale om kredittid, er forfallsdagen ikke er fastsatt i forveien, og at forsinkelsesrenter derfor først kan beregnes fra 30 dager etter særskilt skriftlig påkrav med oppfordring om å betale. Til støtte for synspunktet er det blant annet vist til en artikkel av Hans Fredrik Marthinussen om forsinkelsesrente og norsk fakturapraksis i Lov og Rett 2006/8-9.

Hvis påkravsalternativet legges til grunn, har Synnøve Finden AS opplyst at det forekommer betaling senere enn 30 dager ved 24 tilfeller. Det er angitt at forsinkelsesrentene utgjør 26 866,86 kroner. Tine SA har ikke hatt innvendinger til denne beregningen. På den annen side er Tine SAs beregning av forsinkelsesrente per 5. januar 2023 til 5 083 340,80 kroner ikke bestridt, dersom forfallsalternativet legges til grunn.

Retten er kommet til at forsinkelsesrente skal beregnes etter forfallsregelen.

I Rt. 1995 side 1549 uttalte Høyesterett at alternativet «fastsatt i forveien» gjelder hvor det gjort klart på hvilken dato oppgjøret skal skje.

I de alminnelige motivene om vilkår for forsinkelsesrente i NOU 1974: 54 Renter ved forsinket betaling mv., er det vist til at i tilfeller hvor kravet er utstyrt med en fiksert betalingsfrist, har debitor en oppfordring til å gjøre opp beløpet og kan i tide forberede oppfyllelse.

I merknaden til utkastet til bestemmelsen er det uttalt at spørsmålet om hvilket tidspunkt renten skal regnes fra, må avgjøres konkret. Om forfallsregelen er det uttalt:

«Fastsatt i forveien er forfallsdagen i de tilfelle hvor man av grunnlaget for kravet kan utlede en bestemt dato for oppgjøret. Det kan være avtalt at beløpet skal gjøres opp på – eller innen – en fiksert dato, eller at et beløp skal svares i rater på forhåndsoppgitte dager eller terminer. Er betalingen gjort avhengig av påkrav alene, eller av ytre, faktiske begivenheter, kan man derimot normalt ikke si at forfallstidspunktet er fastsatt i forveien. Her må et påkrav til for å utløse betalingsplikten, jfr. prinsippet i gbl. § 5. I så fall skal utkastets påkravsregel i 2. punktum gjelde. Kan debitor like lett som kreditor i forveien beregnes når

omstendighetene inntreffer, vil man imidlertid måtte regne forfallsdagen som fiksert i forveien.

Er det derimot allerede på avtaletidspunktet klarlagt at kravet forfaller til betaling en viss tid etter oppgitte omstendigheter, er forfallsdagen fastsatt i forveien. Det kan også være truffet forhåndsavtale om at beløpet skal betales en viss tid etter påkravsdato; her er forfallsdagen fastsatt i forveien. Har debitor gått med på å gjøre opp en viss tid etter kreditors påkrav, vil forfallsdagen også måtte sies å være fastsatt i forveien, selv om fristen også er kortere enn en måned. Det kan bli et tolkningsspørsmål å avgjøre hvorvidt debitor er bundet av kortere frister enn lovens månedsfrist.

Hvorvidt forfallsdagen er bestemt ved avtale, i lov eller forskrift er likegyldig. Det veiledende tolkningskriterium er altså den grunnleggende betraktning bak det dobbeltsporede system, utviklet ovenfor under V.A.: der debitor har forhåndsvarsel og frist til å områ seg før beløpet skal erlegges, er det også rimelig å regne rente fra forfall. (...)»

Etter rettens syn er forfallstid fastsatt i forveien, gjennom brevet fra Tine av 20. september 2020. Forfallstid er i tillegg angitt på fakturaene. Det er tale om et løpende forhold der forfallstid fastsettes til samme tid etter hver levering av rå melk fra Tine til Synnøve Finden AS. Det er klart for Synnøve Finden AS når betaling skal skje. Synnøve Finden AS har en oppfordring til å betale og kan forberede oppgjør. I forarbeidene er påkravsregelen begrunnet i skylderens behov for tid til å forberede oppgjør når betalingstiden ikke er kjent på forhånd, se NOU 1974: 54 side 51. Dette er ikke tilfelle i denne saken.

Synnøve Finden AS dømmes derfor til å betale forsinkelsesrenter i tråd med Tine SAs påstand.

7 Sakskostnader

Tine SA har vunnet saken og har krav på full erstatning for sine sakskostnader fra Synnøve Finden AS, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd. Det er etter rettens syn ikke tungtveiende grunner som gjør det rimelig å fritta Synnøve Finden AS for erstatningsansvar etter tvisteloven § 20-2 tredje ledd.

Full erstatning for sakskostnader skal dekke alle partens nødvendige kostnader ved saken som ikke særlige regler gir grunnlag for å unnta, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd. Ved vurderingen av om kostnadene har vært nødvendige, legges det vekt på om det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem.

Tine SA har fremlagt kostnadsoppgave på totalt 982 005 kroner. Av dette utgjør advokatsalær 914 675 kroner fordelt på 214,25 timer, og utlegg til sakkyndig bistand fra Alo-Analyse AS med 67 330 kroner. I tillegg kreves dekning av utgifter til rettsgebyr.

Rettsgebyret utgjør 11 ganger rettsgebyret. I 2022 var rettsgebyret på 1223 kroner.

Synnøve Finden AS har ikke hatt merknader til kostnadsoppgaven fra Tine SA.

Til sammenligning har Synnøve Finden AS fremlagt kostnadsoppgaver på totalt 783 275 kroner fordelt på 169,2 timer. I tillegg er det krevd dekning av utlegg til diett under hovedforhandling, til sakkyndig vitne og til et vitne med totalt 174 860,50 kroner.

Retten vurderer at Tine SAs kostnader har vært nødvendige og rimelige. Synnøve Finden AS dømmes til å erstatte Tine SAs kostnader med totalt 995 458 kroner (inkl. rettsgebyr).

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist. Grunnen er sykdom.

DOMSSLUTNING

1. Synnøve Finden AS er forpliktet til å betale for leveranser av rå melk innen det antallet dager som til enhver tid fastsettes av Tine SA v/Tine Råvare, for tiden 13 – tretten – dager.
2. Synnøve Finden AS dømmes til å betale forsinkelsesrente til Tine SA beregnet per 5. januar 2023 med 5 083 340,80 – femmillionerogåttitretusentrehunderogførti kronerogåtti øre –.
3. Synnøve Finden AS dømmes til å betale sakskostnader til Tine SA med 995 458 – nihundreognittifemtusenfirehundreogfemtiåtte – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

Retten hevet

Aina Mee Ertzeid

Veiledning om anke i sivile saker vedlegges.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling dersom anken ikke reiser spørsmål av betydning utover den aktuelle saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.